Nagy emberek és gonosz törpék

A 92. életévében járó Sajdik Ferenc a magyar karikatúra legnagyobb alakjai közé tartozik. Az állítás úgy pontos, hogy Sajdik szerénysége, visszahúzódó természete miatt biztosan nem akarna „nagy emberként" olvasni magáról. Ám azt talán ő sem tagadná, hogy a Ludas Matyi vicclap állandó munkatársaként eltöltött három évtizede nemcsak karikatúra-, hanem sajtótörténeti jelentőségűnek is bízvást tekinthető, már csak azért is, mert a fiatalabb kollégák, Lehoczki István, Brenner György, Dallos Jenő számára is mintaadó volt. Ugyanakkor Sajdik a hazai animációs film történetéből sem hagyható ki: hozzá köthetők *Pom Pom meséi* és *A nagy ho-ho-horgász* alakja, és ő tervezte az Arany Pálmát nyert Vajda Béla-rövidfilm, a *Moto perpetuo* figuráit.

Ez utóbbi remekmű és a kötetben most *Nagy emberek kis történetei* címen megjelent képsorok között nem nehéz felismerni a hasonlóságokat. A rajzfilmben hétköznapi emberek mellett villanásnyi időre a történelem nagy alakjai is feltűnnek, akik magukon viselik az utókor hozzájuk tapadó képzeteit; párvonalas fizimiskájukkal, bumfordi megjelenésükkel viszont rögtön le is leplezik ezeknek az értelmezési hagyományoknak az önkényességét, esetenként bornírtságát. Ugyanez a megközelítés adja a képsor-gyűjtemény humorát is. Miért tartjuk hősnek Szent Györgyöt, rettenthetetlen hadvezérnek Hannibált és szépségesnek Kleopátrát? Milyen funkciót szánunk meséinkben, irodalmi műveinkben Hamletnek, Gullivernek, Ádámnak és Évának? Sajdik rendre a legendák és a sztereotípiák felől ragadja meg a címbeli „nagy embereket", de rögtön, karambolszerűen ütközteti őket a kispolgári modernitás anyagias, közönyös, kisszerű attitűdjével. Mátyás király ezért szürkül egyikévé a tucatnyi álruhás Mátyásnak, így lesz a zseniális Einsteinből a vendéglőben átvert holdkóros, a feltaláló Bellből idegesítő buzgómócsing, Boccaccióból felszarvazott férj. Az 1971 és 1973 között rajzolt, történelmi személyiségeknek, mesealakoknak és irodalmi figuráknak emléket állító képsorok szerzője pajkos könnyedséggel, olykor a párbeszédeket is mellőzve hívja fel rá a figyelmet, hogy a hősöket mindig az utókor teremti, hogy aztán nagyobb elbeszélésekbe illesztve, akár aktuális kultúrpolitikai érdekeink mentén használjuk őket. A róluk alkotott képnek pedig legtöbbször vajmi kevés köze van ahhoz, milyenek voltak valójában nagyjaink. Arról egész egyszerűen fogalmunk sincs, mutat rá Sajdik sorozata. Mint mindig, most is saját tudatlanságunk a legviccesebb.

Vannak művek, amelyeknek már a címe is igazi költészet. *A vétked lezárt szoba, melyhez csak nekem van kulcsom* – állítja Sergio Martino giallójának címe. *Késő ősz* – felel rá megkapó egyszerűséggel egy kései Ozu-mestermű. Ebbe a sorba kívánkozik napjaink legjelesebb magyar karikaturistájának, Marabunak a gyerekkönyve is, amelyről talán nem is kellene egyebet írni a címénél: *A gonosz törpekommandósok világuralmi terveinek csúf bukása egyetlen eseményteli csütörtök délután.* Az abszurd és hétköznapi mozzanatok e szürreális egymás mellé rendelése voltaképpen magának a karikatúrának az eszköze is, Marabu viszont ezúttal nem képregényt, hanem sűrűn telerajzolt kiskamasz-olvasmányt adott közre. Benne két iskolásfiú húzza keresztül az országot (a világot?) meghódítani igyekvő, szakadár törpök számításait, méghozzá alapvető shakespeare-i módszerekkel, álruhák és cselvetés révén. A szerző a bajszos államelnök rajzával és néhány meghökkentő képzettársítással jelzi, hogy kívülálló az ifjúsági szerzők között. *A gonosz törpekommandósok* nem ér fel a legnagyszerűbb Marabu-karikatúrákkal és -sorozatokkal, de teljességgel egyedi rajzi világa gyerekkönyvben is pompásan érvényesül.

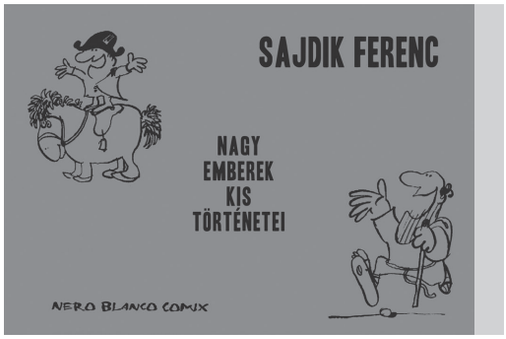

MEDDIG ÉL EGY FILM?

Rovatunk 2022-ben Hudra Móni és Oravecz Gergely képregényeivel jelenik meg. Ők a szerzői a *Q* címet viselő, a fanzin és képregényújság közé helyezhető, rendszerkritikus antológiának, a Filmvilágban pedig arról fognak képregényes formában gondolkodni, kinek mit jelent a film. „Abból indulunk ki, hogy a film mást jelent a színésznek, a rendezőnek, a mozigépésznek és mást a nézőnek, a filmesztétának. Képregényeink fókuszában az élmény, az átélés élménye áll. Hiszen a film elsősorban élmény, tapasztalás – testnek, léleknek egyaránt" – mondják sorozatukról.

Sajdik Ferenc: *Nagy emberek kis történetei.* Fekete-fehér, puhafedeles, 64 oldal. Kiadó: Nero Blanco Comix.

Marabu: *A gonosz törpekommandósok világuralmi terveinek csúf bukása egyetlen eseményteli csütörtök délután.* Fekete-fehér, puhafedeles, 160 oldal. Kiadó: Pagony.

KRÁNICZ BENCE

KONCEPCIÓ: HUDRA MÓNI • RAJZ: ORAVECZ GERGŐ

* Chuck Palahniuk: Kísértettek (Ford. Roboz Gábor)